

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 6 oktober 2009*

I mål C-133/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt första protokollet av den 19 december 1988 om Europeiska gemenskapernas domstols tolkning av konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, framställd av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna) genom beslut av den 28 mars 2008, som inkom till domstolen den 2 april 2008, i målet

Intercontainer Interfrigo SC (ICF)

mot

Balkenende Oosthuizen BV, och

MIC Operations BV,

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

DOMSTOLEN (stora avdelningen),

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh och J.-C. Bonichot samt domarna P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, L. Bay Larsen, P. Lindh och C. Toader (referent),

generaladvokat: Y. Bot,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av

- Nederländernas regering, genom C. Wissels och Y. de Vries, båda i egenskap av ombud,

- Tjeckiens regering, genom M. Smolek, i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom V. Joris och R. Troosters, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 19 maj 2009 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser öppnad för undertecknande i Rom den 19 juni 1980 (EGT L 266, s. 1; svensk specialutgåva, EGT C 15, 1997, s. 70) (nedan kallad konventionen). Begäran avser närmare artikel 4 i konventionen, som rör tillämplig lag i avsaknad av parternas lagval.

- 2 Begäran har framställts i ett mål i vilket Intercontainer Interfrigo SC, ett bolag etablerat i Belgien (nedan kallat ICF), har väckt talan mot Balkenende Oosthuizen BV (nedan kallat Balkenende) och MIC Operations BV (nedan kallat MIC), två bolag som är etablerade i Nederländerna, och yrkat att dessa båda bolag ska förpliktas att betala obetalda fakturor som utställts inom ramen för ett befракtningsavtal som ingåtts mellan parterna.

Tillämpliga bestämmelser

3 I artikel 4 i konventionen, med rubriken ”Tillämplig lag i avsaknad av parternas lagval”, föreskrivs följande:

”1. I den utsträckning tillämplig lag för avtalet inte har valts i enlighet med artikel 3 skall avtalet vara underkastat lagen i det land som det har närmast anknytning till. Om en del av avtalet kan skiljas från resten av avtalet och denna del har närmare anknytning till ett annat land, kan dock lagen i det landet undantagsvis tillämpas på denna del.

2. Med förbehåll för vad som föreskrivs i punkt 5 skall det antas att avtalet har närmast anknytning till det land där den part som skall utföra den prestation som är karaktäristisk för avtalet har sin vanliga vistelseort vid avtalslutet eller, om det gäller ett bolag, en förening eller en annan juridisk person, sin centrala förvaltning. Om avtalet ingås som ett led i denna parts affärsverksamhet eller yrkesverksamhet, skall detta land dock vara det land där det huvudsakliga verksamhetsstället är beläget eller, om enligt avtalet prestationen skall fullgöras från ett annat verksamhetsställe, det land där det andra verksamhetsstället är beläget.

3. Oavsett bestämmelserna i punkt 2 skall det, i den mån avtalet gäller en sakrätt i fast egendom eller en nyttjanderätt till fast egendom, antas att avtalet har närmast anknytning till det land där den fasta egendomen är belägen.

4. För avtal om godstransport gäller inte antagandet i punkt 2. Sådana avtal skall antas ha närmast anknytning till det land där transportören vid den tidpunkt då avtalet ingicks hade sitt huvudsakliga verksamhetsställe, om det landet också är det land där platsen för lastning eller lossning finns eller där avsändaren har sitt huvudsakliga verksamhetsställe. Vid tillämpning av denna punkt skall certepartier [*] för en enstaka resa och andra avtal vilkas huvudsyfte är transport av gods anses som avtal om

godstransport. [I överensstämmelse med terminologin i övriga språkversioner används nedan i stället för 'certepartier' begreppet befraktningsavtal. Övers. anm.]

5. Punkt 2 skall inte tillämpas om det inte kan avgöras vilken den karaktäristiska prestationen är. Antagandena i punkterna 2–4 skall inte gälla, om det framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har närmare anknytning till ett annat land.”

4 I artikel 10 i konventionen, med rubriken ”Den tillämpliga lagens räckvidd”, föreskrivs följande:

”1. Den lag som är tillämplig på avtalet enligt artiklarna 3–6 och 12 i denna konvention skall reglera särskilt

...

d) olika sätt att få förpliktelserna att upphöra, samt preskription och andra rättighetsförluster som följer av utgången av en frist,

...”

5 I artikel 2 i första protokollet av den 19 december 1988 om Europeiska gemenskapernas domstols tolkning av konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser öppnad för undertecknande i Rom den 19 juni 1980 (EGT L 48, 1989, s. 1; svensk specialutgåva, EGT C 15, 1997, s. 60) (nedan kallat första protokollet) föreskrivs följande:

”Följande domstolar har rätt att begära att domstolen skall meddela förhandsavgörande i en fråga som uppkommer i ett mål som är anhängigt vid dem och rör tolkningen av bestämmelserna i de instrument som nämns i artikel 1, när de anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att de skall kunna döma i saken:

a) ...

— i Nederländerna:

de Hoge Raad,

...”

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 6 Under augusti 1998 ingick ICF ett befraktningsavtal med Balkenende och MIC inom ramen för ett projekt avseende en tågförbindelse för godstransporter mellan Amsterdam (Nederländerna) och Frankfurt am Main (Tyskland). Avtalet innebar

bland annat att ICF skulle ställa vagnar till förfogande för MIC och sörja för transporten över järnväg. MIC, som hyrde ut den lastkapacitet som bolaget förfogade över till utomstående, var ansvarigt för hela den operationella delen av transporten av varorna.

- 7 Parterna ingick inget skriftligt avtal men fullgjorde, under en kort tid, vad som överenskommits. ICF tillsände likväl MIC ett utkast till avtal. I en bestämmelse i avtalet angavs att belgisk lag skulle vara tillämplig lag för avtalet. Detta utkast har aldrig undertecknats av någon av avtalsparterna.

- 8 Den 27 november och den 22 december 1998 sände ICF fakturor till MIC på 107 512,50 respektive 67 100 euro. MIC betalade inte den första av dessa fakturor, däremot den andra.

- 9 Den 7 september 2001 anmodade ICF, för första gången, Balkenende och MIC att betala den faktura som hade skickats den 27 november 1998.

- 10 Den 24 december 2002 väckte ICF talan mot Balkenende och MIC vid Rechtbank te Haarlem (domstol i Haarlem, Nederländerna) i syfte att få dem att betala bolaget ett belopp motsvarande nämnda faktura inklusive mervärdesskatt, sammanlagt 119 255 euro.

- 11 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande gjorde Balkenende och MIC gällande att fordran i målet vid den nationella domstolen var preskriberad i enlighet med den lag som var tillämplig på det avtal som gällde mellan dem och ICF, i detta fall nederländsk rätt.

- 12 Enligt ICF var ovannämnda fordran inte preskriberad, eftersom preskriptionen enligt belgisk rätt, som utgör den lag som är tillämplig på avtalet, ännu inte hade inträtt. I detta avseende har ICF gjort gällande att det avtal som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen inte är ett transportavtal och att tillämplig lag därför inte ska fastställas på grundval av artikel 4.4 i konventionen utan på grundval av artikel 4.2, enligt vilken den lag som är tillämplig på avtalet ska vara lagen i det land där ICF:s huvudsakliga verksamhetsställe är beläget.
- 13 Rechtbank te Haarlem biföll Balkenende och MIC:s invändningar om preskription. Denna domstol fann således att den av ICF hävdade rätten till betalning av fakturan var preskriberad enligt nederländsk rätt och att ICF:s talan inte kunde tas upp till sakprövning. Gerechtshof te Amsterdam (appellationsdomstol i Amsterdam, Nederländerna) fastställde detta avgörande.
- 14 Underrätterna betecknade det ifrågavarande avtalet som ett avtal om godstransport. De ansåg nämligen att avtalets huvudsyfte, även om ICF inte var transportör, bestod i transport av gods.
- 15 Dessa domstolar uteslöt emellertid att anknytningskriteriet i artikel 4.4 i konventionen skulle tillämpas och fann att det aktuella avtalet i målet vid den nationella domstolen hade närmare anknytning till Konungariket Nederländerna än till Konungariket Belgien. Domstolarna grundade sin bedömning på flera omständigheter i fallet, däribland medkontraherenternas säte, som låg i Nederländerna, och den sträcka som vagnarna färdades mellan Amsterdam och Frankfurt am Main, de städer i vilka godset lastas respektive lossas.
- 16 Det framgår av beslutet om hänskjutande att dessa domstolar härvid konstaterat att artikel 4.4 i konventionen inte är tillämplig, även om avtalet i huvudsak avser godstransport, eftersom det i detta fall inte finns någon relevant anknytning i den mening som avses i denna bestämmelse. Avtalet skulle alltså i enlighet med principen i artikel 4.1 i konventionen vara underkastat lagen i det land som det har närmast anknytning till, i detta fall Konungariket Nederländerna.

- 17 Dessa domstolar fann att om, såsom ICF gjort gällande, det i målet vid den nationella domstolen aktuella avtalet inte kan anses utgöra ett transportavtal, är inte heller artikel 4.2 i konventionen tillämplig. De ansåg nämligen att det av omständigheterna i fallet framgick att avtalet har närmare anknytning till Konungariket Nederländerna, vilket innebär att undantagsbestämmelsen i artikel 4.5 andra meningen i konventionen ska tillämpas.
- 18 I sitt överklagande till kassationsdomstolen har ICF åberopat inte enbart en felaktig rättstillämpning vad gäller kvalificeringen av det ifrågavarande avtalet som ett transportavtal utan också vad gäller möjligheten för domstolarna att avvika från den allmänna bestämmelsen i artikel 4.2 i konventionen för att tillämpa artikel 4.5 i konventionen. Enligt klaganden i målet vid den nationella domstolen är detta enbart möjligt när det av samtliga omständigheter framgår att den plats där den part är etablerad som ska utföra den prestation som är karaktäristisk för avtalet inte har något verkligt anknytningsvärde. Det har inte visat sig att så är fallet här.
- 19 Mot bakgrund av de skiljaktiga meningarna avseende tolkningen av artikel 4 i konventionen beslutade Hoge Raad der Nederlanden att förklara målet vilande och hänskjuta följande tolkningsfrågor till domstolen:
- ”1) Ska artikel 4.4 i [konventionen] tolkas så, att denna bestämmelse enbart omfattar befraktning för en resa medan andra typer av befraktning inte omfattas av denna bestämmelses tillämpningsområde?
- 2) För det fall [den första frågan] ska besvaras jakande, ska artikel 4.4 i [konventionen] tolkas så, att i den mån andra typer av befraktningsavtal även avser godstransport, omfattas då det berörda avtalet såvitt avser denna transport av tillämpningsområdet för denna bestämmelse och bestäms den lag som i övrigt ska tillämpas av artikel 4.2 i [konventionen]?”

- 3) För det fall [den andra frågan] ska besvaras jakande, vilket av de två angivna rättssystemen ska då ligga till grund för en bedömning av en invändning om att de krav som grundas på avtalet är preskriberade?

- 4) För det fall avtalets huvuddel avser godstransport, ska det då bortses från den uppdelning som nämns i [den andra frågan] och ska den lag som ska tillämpas på samtliga delar av avtalet då bestämmas på grundval av artikel 4.4 i [konventionen]?

- 5) Ska undantagsbestämmelsen i artikel 4.5 andra meningen i [konventionen] tolkas så, att de presumtioner som uppställs i artikel 4.2[–]4.4 ska frångås endast för det fall det av de samlade omständigheterna framgår att de däri angivna anknytningskriterierna inte har något verkligt anknytningsvärde, eller ska de även frångås om det av dessa omständigheter framgår att avtalet har en starkare anknytning till ett annat land?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande anmärkningar

Domstolens behörighet

- ²⁰ Domstolen är i enlighet med första protokollet, som trädde i kraft den 1 augusti 2004, behörig att pröva en begäran om förhandsavgörande avseende konventionen.

- 21 Enligt artikel 2 a i första protokollet har vidare Hoge Raad der Nederlanden rätt att begära att domstolen ska meddela förhandsavgörande i en fråga som uppkommer i ett mål som är anhängigt vid den och rör tolkningen av bestämmelserna i konventionen.

Det system som införts genom konventionen

- 22 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 33–35 i sitt förslag till avgörande framgår det av ingressen till konventionen att denna ingåtts för att, på den internationella privaträttens område, fullfölja det lagharmoniseringsarbete som redan påbörjats genom antagandet av 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk specialutgåva, EGT C 15, 1997, s. 30).
- 23 Det framgår även av nämnda ingress att konventionen har som syfte att skapa enhetliga regler om tillämplig lag för avtalsförpliktelser oavsett var avgörandet ska meddelas. Såsom framgår av den rapport om konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, som upprättats av Mario Giuliano, professor vid universitetet i Milano, och Paul Lagarde, professor vid Université de Paris I (EGT C 282, 1980, s. 1, nedan kallad rapporten av Giuliano och Lagarde), antogs konventionen mot bakgrund av önskemålet att undanröja de olägenheter som var följden av de skilda lagvalsreglerna på avtalsområdet. Konventionens funktion är att höja rättssäkerhetsnivån genom att stärka förtroendet för stabiliteten i rättsliga relationer, och att öka skyddet för förvärvade rättigheter såvitt avser hela privaträtten.
- 24 Vad gäller de kriterier som föreskrivs i konventionen för att avgöra tillämplig lag ska det påpekas att det i de enhetliga regler som anges i avdelning II i konventionen slås fast en princip om att parternas vilja ska ges företräde. Enligt artikel 3 i konventionen är parterna fria att välja tillämplig lag.

- 25 Om parterna inte har gjort något val av tillämplig lag för avtalet anges anknytningskriterier i artikel 4 i konventionen på grundval av vilka domstolarna ska fastställa den lag som ska tillämpas. Dessa kriterier gäller för alla kategorier av avtal.
- 26 Artikel 4 i konventionen vilar på den allmänna principen, som slås fast i artikel 4.1, enligt vilken domstolarna, för att fastställa ett avtals anknytning till en nationell lag, ska avgöra vilket land som har ”närmast anknytning” till avtalet.
- 27 Såsom framgår av rapporten av Giuliano och Lagarde dämpas flexibiliteten hos denna allmänna princip genom ”presumtionerna” i artikel 4.2–4.4 i konventionen. I synnerhet innehåller artikel 4.2 en allmän presumtion enligt vilken det anknytningskriterium som ska användas är platsen där den part som ska utföra den prestation som är karaktäristisk för avtalet har sin vistelseort, medan det i artikel 4.3 och 4.4 fastställs särskilda anknytningskriterier avseende dels avtal som gäller en sakrätt i fast egendom, dels transportavtal. Artikel 4.5 i konventionen innehåller en undantagsbestämmelse som gör det möjligt att frångå nämnda presumtioner.

Den första frågan och den andra frågans första del, avseende tillämpningen av artikel 4.4 i konventionen på befraktningsavtal

Yttranden som har inkommit till domstolen

- 28 Enligt den nederländska regeringen omfattar artikel 4.4 i konventionen inte enbart befraktningsavtal avseende en enstaka resa, utan även alla andra avtal som i huvudsak

avser transport av gods. Det följer nämligen av rapporten av Giuliano och Lagarde att denna bestämmelse ska tydliggöra att befракtningsavtal ska anses utgöra avtal om godstransport, eftersom detta är syftet med dem. Denna kategori omfattar således även befракtningsavtal avseende viss tid, det vill säga när ett transportmedel inklusive bemanning ställs till befракtares förfogande under en viss tid för att denne ska kunna utföra en transport.

29 Den tjeckiska regeringen har däremot föreslagit en teleologisk tolkning enligt vilken den sista meningen i artikel 4.4 i konventionen har som syfte att utvidga tillämpningsområdet för artikel 4.4 till att också omfatta vissa kategorier av avtal som är knutna till godstransport, trots att dessa avtal inte kan betecknas som transportavtal. För att ett befракtningsavtal ska omfattas av tillämpningsområdet för artikel 4.4 sista meningen i konventionen ska dess huvudsyfte nämligen vara transport av gods. Av detta följer att begreppet huvudsyfte inte ska förstås som det direkta ändamålet med det avtal för vilket det ifrågavarande avtalsförhållandet ingåtts, utan som ett ändamål som behöver detta avtalsförhållande för att kunna genomföras.

30 Europeiska gemenskapernas kommission har anfört att artikel 4.4 sista meningen i konventionen har en "begränsad räckvidd". Det anknytningskriterium som anges i denna mening avser endast vissa kategorier av befракtningsavtal, nämligen de avtal genom vilka ett transportmedel ställs till förfogande av transportören för ett enstaka tillfälle och de avtal som ingås mellan en transportör och en avsändare som uteslutande avser godstransport. Även om det är ostridigt att det avtal som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen, i vilket det föreskrivs att transportmedel ska ställas till förfogande och att dessa ska befordras via järnväg, med nödvändighet förutsätter att godstransport ska ske, är sådana omständigheter inte tillräckliga för att avtalet ska kunna kvalificeras som ett avtal om godstransport vid tillämpningen av artikel 4.4 i konventionen. Avtalsförhållandena mellan de olika avsändarna och de förpliktelser som hänför sig till den faktiska godstransporten, inklusive lastning och lossning, förefaller gälla mellan MIC och utomstående, till vilka MIC har hyrt ut lastkapacitet i de vagnar som användes för transporten.

Domstolens svar

- 31 Den nationella domstolen har ställt den första frågan och den andra frågans första del för att EG-domstolen ska klargöra huruvida artikel 4.4 i konventionen ska tillämpas på andra befraktningsavtal än befraktningsavtal som har upprättats för en enstaka resa och ange vilka omständigheter som gör det möjligt att kvalificera ett befraktningsavtal som ett transportavtal, för att kunna bedöma huruvida denna bestämmelse är tillämplig på det avtal som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen.
- 32 Det ska härvid först erinras om att enligt artikel 4.4 andra meningen i konventionen är avtal om godstransport underkastade lagen i det land där transportören vid den tidpunkt då avtalet ingicks hade sitt huvudsakliga verksamhetsställe, om det landet också är det land där platsen för lastning eller lossning finns eller där avsändaren har sitt huvudsakliga verksamhetsställe. I artikel 4.4 sista meningen i konventionen föreskrivs att vid tillämpning av denna punkt ”skall [befraktningsavtal avseende] en enstaka resa och andra avtal vilkas huvudsyfte är transport av gods anses som avtal om godstransport”.
- 33 Det framgår av lydelsen av sistnämnda bestämmelse att man med transportavtal i konventionen likställer inte bara befraktningsavtal avseende en enstaka resa utan även andra avtal, förutsatt att huvudsyftet med dessa avtal är transport av gods.
- 34 Ett av ändamålen med nämnda bestämmelse är följaktligen att utvidga tillämpningsområdet för den bestämmelse avseende internationell privaträtt som anges i artikel 4.4 andra meningen i konventionen till att även omfatta avtal som, även om de i nationell rätt kvalificeras som befraktningsavtal, har transport av gods som huvudsyfte. För att kunna fastställa syftet ska avtalsförhållandets ändamål och, följaktligen, samtliga förpliktelser som den part som utför den prestation som är karaktäristisk för avtalet beaktas.

35 Enligt ett befракtningsavtal är uthyraren av ett transportmedel, som utför en sådan prestation, normalt skyldig att ställa ett transportmedel till befraftarens förfogande. Det är emellertid inte uteslutet att den förstnämndes förpliktelser inte bara består i att transportmedlet ställs till förfogande, utan även avser själva transporten av godset. I detta fall omfattas avtalet i fråga av tillämpningsområdet för artikel 4.4 i konventionen, när dess huvudsyfte är godstransport.

36 Det ska emellertid påpekas att presumtionen i artikel 4.4 andra meningen i konventionen endast ska tillämpas om uthyraren av transportmedlet – om han ska anses vara transportören – vid den tidpunkt då avtalet ingicks hade sitt huvudsakliga verksamhetsställe i det land där platsen för lastning eller lossning finns eller där avsändaren har sitt huvudsakliga verksamhetsställe.

37 Mot bakgrund av dessa överväganden ska den första frågan och den andra frågans första del besvaras enligt följande. Artikel 4.4 sista meningen i konventionen ska tolkas på så sätt att det anknytningskriterium som föreskrivs i artikel 4.4 andra meningen ska tillämpas på andra befракtningsavtal än befракtningsavtal avseende en enstaka resa endast om huvudsyftet med avtalet inte bara består i att ett transportmedel ställs till förfogande, utan även omfattar själva transporten av godset.

Den andra frågans andra del samt den tredje och den fjärde frågan, avseende möjligheten för domstolarna att dela upp avtalet i flera delar vid fastställandet av tillämplig lag

Yttranden som avgetts till domstolen

- 38 Den nederländska regeringen anser att en uppdelning av avtalet, enligt artikel 4.1 andra meningen i konventionen, endast "undantagsvis" är möjlig, om en del av avtalet kan skiljas från resten av detsamma, om denna del har närmare anknytning till ett annat land än det som de andra delarna av avtalet anknyter till och om en sådan uppdelning inte riskerar att motverka samspelet mellan de bestämmelser som ska tillämpas. I detta fall kan artikel 4.4 i konventionen, enligt nämnda regering, inte tillämpas på någon del av det avtal som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen, om detta inte i huvudsak avser godstransport. Om avtalet däremot i huvudsak avser godstransport ska denna artikel 4.4 tillämpas på hela avtalet. Det är följaktligen uteslutet att nämnda artikel 4.4 endast ska tillämpas på de delar av avtalet som avser godstransport och att samma avtal i övriga delar ska vara underkastade den lag som fastställs enligt artikel 4.2 i konventionen.
- 39 Den tjeckiska regeringen har anfört att artikel 4.1 andra meningen i konventionen ska tillämpas undantagsvis, eftersom det förhållandet att en separat lag tillämpas på vissa delar av ett avtal, trots att dessa delar kan skiljas från avtalet i övrigt, strider mot principerna om rättssäkerhet och "skydd för berättigade förväntningar". Såsom framgår av rapporten av Giuliano och Lagarde ska en eventuell uppdelning av ett avtal i olika delar följaktligen uppfylla kraven på en övergripande samstämmighet.
- 40 Kommissionen har understrukit att den uppdelning av ett avtal som föreskrivs i artikel 4.1 i konventionen inte utgör en skyldighet, utan en möjlighet som domstolarna har, och att den endast får tillgripas om avtalet består av olika delar som är självständiga och kan skiljas från varandra. Att i målet vid den nationella domstolen, som avser ett komplext avtal i vilket själva sambandet mellan uthyrningen av transportmedlet och

godstransporten är i fråga, tala om en uppdelning är enligt kommissionen ett konstlat synsätt. Om det rör sig om ett avtal som omfattas av artikel 4.4 i konventionen finns det nämligen ingen som helst anledning att dela upp avtalet, eftersom eventuella underordnade aspekter som har samband med transporten inte behöver vara underkastade en annan lagstiftning än den som ska tillämpas på avtalets huvudsyfte. I synnerhet är rätten till en motprestation för en utförd prestation och frågan om preskription så nära knutna till det grundläggande avtalet att det inte är möjligt att skilja dessa delar från varandra, utan att åsidosätta rättssäkerhetsprincipen.

Domstolens svar

- 41 Den nationella domstolen har ställt den andra frågans andra del samt den tredje och den fjärde frågan för att få klarhet i under vilka omständigheter det, enligt artikel 4.1 andra meningen i konventionen, är möjligt att tillämpa olika nationella rättsordningar på samma avtalsförhållande, särskilt såvitt avser preskription av de rättigheter som följer av ett sådant avtal som det som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen. Hoge Raad der Nederlanden har bland annat frågat huruvida det anknytningskriterium som föreskrivs i artikel 4.4 i konventionen, för det fall det ska tillämpas på ett befraktningsavtal, endast omfattar den del av avtalet som avser godstransport.
- 42 Det ska i detta hänseende erinras om att i enlighet med artikel 4.1 andra meningen i konventionen kan en del av avtalet undantagsvis vara underkastad en annan lag än den som tillämpas på resten av avtalet, om denna del har närmare anknytning till ett annat land än det land som de andra delarna av avtalet anknyter till.
- 43 Det framgår av lydelsen av denna artikel att bestämmelsen om uppdelning av ett avtal har karaktär av undantagsregel. Det anges härvid i rapporten av Giuliano och Lagarde att ordet "undantagsvis" i sista meningen i artikel 4.1 "ska ... tolkas så, att domstolarna ska använda sig av uppdelning i minsta möjliga omfattning".

- 44 För att kunna avgöra under vilka förutsättningar en domstol kan dela upp ett avtal i olika delar ska det beaktas att konventionens syfte, såsom det har erinrats om i de inledande anmärkningarna i punkterna 22 och 23 i denna dom, är att höja rättssäkerhetsnivån genom att stärka förtroendet för stabiliteten i rättsliga relationer mellan avtalsparterna. Ett sådant syfte kan inte uppnås om systemet för att fastställa vilken lag som är tillämplig inte är tydligt och om den tillämpliga lagen inte kan förutses med en viss grad av säkerhet.
- 45 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 83 och 84 i sitt förslag till avgörande strider möjligheten att dela upp ett avtal i flera delar för att det ska vara underkastat flera olika lagar mot konventionens syften och detta bör endast vara tillåtet om avtalet innefattar flera delar som kan anses vara självständiga i förhållande till varandra.
- 46 För att avgöra huruvida en del av ett avtal kan vara underkastad en annan lag ska det följaktligen fastställas huruvida dess syfte är självständigt i förhållande till avtalet i övrigt.
- 47 Om så är fallet ska varje del av avtalet vara underkastad en enda lag. Vad särskilt avser reglerna om preskription av en rättighet, ska de följaktligen framgå av samma rättsordning som den som ska tillämpas på motsvarande skyldighet. Det ska härvid erinras om att enligt artikel 10.1 d i konventionen regleras preskription av förpliktelser i den lag som är tillämplig på avtalet.
- 48 Mot bakgrund av dessa överväganden ska den andra frågans andra del samt den tredje och den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 4.1 andra meningen i konventionen ska tolkas på så sätt att en del av ett avtal kan vara underkastad en annan lag än den som tillämpas på avtalet i övrigt endast om nämnda del har ett självständigt syfte.

- 49 Om det anknytningskriterium som tillämpas på ett befraktningsavtal är det som föreskrivs i artikel 4.4 i konventionen ska det tillämpas på hela avtalet, såvida inte den del av avtalet som avser transporten är självständig i förhållande till avtalet i övrigt.

Den femte frågan, avseende tillämpningen av artikel 4.5 andra meningen i konventionen

Yttranden som avgetts till domstolen

- 50 Den nederländska regeringen har framhållit att artikel 4.5 andra meningen i konventionen utgör ett undantag från de kriterier som föreskrivs i artikel 4.2–4.4. Om den anknytning till ett annat land än dem som utpekats på grundval av nämnda artikel 4.2–4.4 kvalificeras som svag är den följaktligen inte tillräcklig för att motivera en avvikelse från dessa kriterier, eftersom dessa i annat fall inte skulle kunna anses utgöra de huvudsakliga anknytningskriterierna. Av detta följer att undantaget i artikel 4.5 i konventionen endast kan tillämpas om det framgår av de samlade omständigheterna att dessa kriterier inte har något verkligt anknytningsvärde och att avtalet har en starkare anknytning till ett annat land.
- 51 Enligt den tjeckiska regeringen är artikel 4.5 i konventionen ingen speciallag (*lex specialis*) i förhållande till artikel 4.2–4.4, utan en annan bestämmelse som avser den situation där det mycket klart framgår av samtliga omständigheter i fallet och av avtalsförhållandet i dess helhet att avtalet har mycket närmare anknytning till ett annat land än det som utpekats med tillämpning av de andra anknytningskriterierna.

- 52 Kommissionen har däremot understrukt att artikel 4.5 i konventionen ska tolkas mycket restriktivt, i den meningen att det bara är när de kriterier som föreskrivs i punkterna 2–4 i nämnda artikel inte har något verkligt anknytningsvärde som andra faktorer kan beaktas. Den omständigheten att dessa presumtioner finns förutsätter nämligen att de tillmäts stor vikt. Övriga faktorer avseende anknytning får följaktligen endast beaktas om nämnda anknytningskriterier undantagsvis inte är verkningsfulla.

Domstolens svar

- 53 Den nationella domstolen har ställt den femte frågan för att få klarhet i huruvida det undantag som avses i artikel 4.5 andra meningen i konventionen ska tolkas på så sätt att presumtionerna i nämnda artikel 4.2–4.4 endast ska frångås om det av de samlade omständigheterna framgår att de kriterier som däri föreskrivs inte har något verkligt anknytningsvärde eller om domstolarna även ska underlåta att tillämpa dem om det av dessa omständigheter framgår att det finns en starkare anknytning till ett annat land.
- 54 Såsom har understrukits i de inledande anmärkningarna i punkterna 24–26 i denna dom fastställs i artikel 4 de anknytningskriterier som ska tillämpas på avtalsförpliktelser om parterna inte har gjort något val av tillämplig lag för avtalet, varav punkt 1 innehåller den allmänna principen att avtalet ska vara underkastat lagen i det land som det har närmast anknytning till.
- 55 I syfte att säkerställa att rättssäkerheten är hög i avtalsförhållanden anges i artikel 4 i konventionen en rad kriterier som gör det möjligt att presumera vilket land som avtalet har den närmaste anknytningen till. Dessa kriterier verkar nämligen som presumtioner i den meningen att den aktuella domstolen är skyldig att beakta dem vid fastställandet av vilken lag som ska tillämpas på avtalet.

- 56 I enlighet med artikel 4.5 första meningen i konventionen får det bortses från det anknytningskriterium som avser platsen där den part som tillhandahåller den karaktäristiska prestationen har sin vistelseort om denna plats inte kan fastställas. Det följer av artikel 4.5 andra meningen att alla ”presumtioner” får frångås ”om det framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har närmare anknytning till ett annat land”.
- 57 Det ska i detta hänseende avgöras vilken funktion och vilket syfte som artikel 4.5 andra meningen i konventionen har.
- 58 Det framgår av rapporten av Giuliano och Lagarde att konventionens upphovsmän ansåg att det var nödvändigt ”att förutse en möjlighet att tillämpa en annan lag än dem som avses med presumtionerna i punkterna 2–4 varje gång som det framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har närmare anknytning till ett annat land”. Av rapporten framgår vidare att domstolarna, enligt artikel 4.5 i konventionen, ges ”ett visst utrymme för skönsmässig bedömning, i varje enskilt fall, av huruvida de samlade omständigheterna motiverar att presumtionerna i punkterna 2–4 inte tillämpas” och att en sådan bestämmelse är ”en oundviklig motvikt till en lagvalsregel av allmän karaktär som är avsedd att tillämpas på nästan alla kategorier av avtal”.
- 59 Av rapporten av Giuliano och Lagarde följer således att syftet med artikel 4.5 i konventionen är att uppväga systemet för presumtioner enligt samma artikel, genom att förlika kraven på rättssäkerhet, som motsvaras av nämnda artikel 4.2–4.4, med nödvändigheten att förutse en viss smidighet vid fastställandet av den lag som det aktuella avtalet faktiskt har närmast anknytning till.
- 60 Eftersom huvudsyftet med artikel 4 i konventionen är att avtalet ska vara underkastat lagen i det land som det har närmast anknytning till, ska nämnda artikel 4.5 således tolkas på så sätt att domstolarna i varje enskilt fall får tillämpa det kriterium som gör det

möjligt att fastställa en sådan anknytning, genom att frångå ”presumtionerna” om de inte utpekar det land som avtalet har närmast anknytning till.

- 61 Det ska följaktligen avgöras huruvida dessa presumtioner endast får frångås om de inte har något verkligt anknytningsvärde eller om detta får ske även när domstolarna konstaterar att avtalet har närmare anknytning till ett annat land.
- 62 Såsom framgår av lydelsen av och syftet med artikel 4 i konventionen ska domstolarna alltid fastställa den tillämpliga lagen på grundval av nämnda presumtioner, vilka motsvarar det allmänna kravet på lagens förutsebarhet och, följaktligen, rättssäkerhet i avtalsförhållanden.
- 63 Om det klart framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har en närmare anknytning till ett annat land än det som utpekas genom presumtionerna i artikel 4.2–4.4 i konventionen, ankommer det emellertid på domstolarna att underlåta att tillämpa artikel 4.2–4.4.
- 64 Mot bakgrund av dessa överväganden ska den femte frågan besvaras enligt följande. Artikel 4.5 i konventionen ska tolkas på så sätt att om det klart framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har närmare anknytning till ett annat land än det som fastställs på grundval av ett av de kriterier som föreskrivs i nämnda artikel 4.2–4.4, ankommer det på domstolarna att bortse från dessa kriterier och tillämpa lagen i det land som avtalet har närmast anknytning till.

Rättegångskostnader

65 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) Artikel 4.4 sista meningen i konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser öppnad för undertecknande i Rom den 19 juni 1980 ska tolkas på så sätt att det anknytningskriterium som föreskrivs i artikel 4.4 andra meningen ska tillämpas på andra befraktningsavtal än befraktningsavtal avseende en enstaka resa endast om huvudsyftet med avtalet inte bara består i att ett transportmedel ställs till förfogande, utan även omfattar själva transporten av godset.
- 2) Artikel 4.1 andra meningen i denna konvention ska tolkas på så sätt att en del av ett avtal kan vara underkastad en annan lag än den som tillämpas på avtalet i övrigt endast om nämnda del har ett självständigt syfte.

Om det anknytningskriterium som tillämpas på ett befraktningsavtal är det som föreskrivs i artikel 4.4 i nämnda konvention ska det tillämpas på hela avtalet, såvida inte den del av avtalet som avser transporten är självständig i förhållande till avtalet i övrigt.

- 3) Artikel 4.5 i samma konvention ska tolkas på så sätt att om det klart framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har närmare anknytning till ett annat land än det som fastställs på grundval av ett av de kriterier som föreskrivs i nämnda artikel 4.2–4.4, ankommer det på domstolarna att bortse från dessa kriterier och tillämpa lagen i det land som avtalet har närmast anknytning till.

Underskrifter